

בסיעתא דשמיא

כב.

ביום מביום צוותו נפקא כדי נסבה.

א. עיין ברשב"א שהביא גירסה דמשני הש"ס סד"א הני מילי חטאת העוף אבל עולת העוף אימא לא קמ"ל, והרשב"א כתב שגירסה זו טעות דהיכא ס"ד שיהיה אפשר להקריב עולת העוף בלילה.

מיהו עיין באו"ש (מעשר שני פ"ז ה"ג) שכתב לבאר וז"ל ונראה דכאן חייבה התורה להביא חטאת, והעוף תחת חטאת בהמה, וכתב האבן עזרא (ויקרא ה, ז) דתחת האימורים של חטאת בהמה חייבתו תורה לעני להביא עולת העוף ולהכי ס"ד שיהיה אפשר להקריב את עולת העוף בלילה שהרי זה תחת האימורים וקמ"ל קרא שאי אפשר להביא את זה בלילה עכ"ד.

ב. והאו"ש סיים את דבריו בזה"ל ושמחתי מאד שהנחני ה' בדרך אמת עכ"ל, ובהקדמה לספר מקור ברוך כתב המו"ל וז"ל ופה מקום אתי למסור מה ששמעתי מפיו הק', כשביקר פעם את הגאון רבינו מאיר שמחה [- בעל האור שמח ומשך חכמה] בדווינסק, מצאו שהיה שמח ביותר, וזחה דעתו עליו, ואמר לו שזה עתה נתחדש לו דבר לאמיתה של תורה, וכשנתנמנם קצת ראה בחלומו שבפמליא של מעלה יושבים כל גדולי עולם, ומשוחחים ביניהם שחסר עתה בעולם התורה מי שיכוון אל האמת, ועמד הרשב"א ז"ל, ואמר הרפו, בדווינסק יושב רב אחד ולומד וכיוון אל האמת יותר ממני, והיינו דברי האו"ש הכא שכתב ליישב הך גירסה דלא כהרשב"א.

כב:

ספיקא הוי ונפיק.

עיין בשו"ת אבני נזר (יו"ד סי' תסז אות יא) שתמה מאי טעמא לא נימא העמד דבר על חזקתו, ונימא שאכתי בני יונה נינהו וכשרים לקרבן מדין בני יונה [והק' לסוברים שאף בספיקא דדינא מוקמינן על החזקה, ודלא כהמל"מ].

ועיין באבני נזר שתירץ שיש על העופות חזקת איסור אינו זכות, ולהך גיסא שנחשבים יונה ולא בני יונה א"כ המליקה לא מתירה את זה, ונמצא שכנגד החזקת קטנות של העופות יש חזקת אינו זכות, ומשום הכי לא מהני החזקה.

ועיין במנחת שלמה שכתב שהך ספקא נחשב ספקא דדינא, ולפי"ז מצינן למימר שמשום הכי לא מהני חזקה, וכמש"כ המל"מ (פ"ט מטומאת צרעת) דלא מהני חזקה בספיקא דדינא.

כג.

והני עופות הואיל ולא פסיל בהו מומא.

עיין ברש"י שכתב (בד"ה בבהמה) וז"ל הלכך לא פסלי בהו מומין קטנים כגון דוקין שבעין אלא מומין גדולים כגון מחוסר אבר משום הקריבהו נא לפחתך עכ"ל, ומשמע מרש"י שאף מחוסר אבר שפסול בעוף אין זה משום דין בעל מום אלא פסול חיצוני משום דינא דהקריבהו נא לפחתך, ועיין במקדש דוד (סי' כד סק"ב) שדן בהא, ולכאורה ברש"י מבואר להדיא שאין זה פסול בעל מום.

[ולא ידענא לפי"ז בעלו האם ירדו או לא, דלכאורה אף שבעל מום ירד, מיהו הכא אין זה פסול בעל מום, אלא דין חיצוני שהקריבהו נא לפחתך, ועיין].

ועיין בכנסת ראשונים (עמ"ס מנחות) שהביא מהשט"מ ק (מעילה יב. אות מ) שלא חשיב מום, מיהו עיין בשפת אמת (מנחות פה:) דפשיטא ליה שהוי פסול בעל מום.

ונפק"מ להקדישן האם לוקה או לא [שבבעל מום יש לנו פסוק שאם הקדיש בעל מום לוקה] ועיין מנ"ח שהסתפק בהא ונטה שלא לוקה.

תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות.

ידוע קו' העולם כיצד חל תורת עולה לבתו של יפתח והרי היא נקבה, ועולה באה רק זכר, ומפורסם משמיה דהמהרי"א שביאר לפי המבואר בסוגיין שפסול זכרות הוי רק בבהמה, ומשום הכי בבתו של יפתח שלא היתה בהמה אין פסול זכרות, מיהו בלא"ה יש לדון דלק"מ ומשום שהתם לא חל באמת קדושת עולה, ופשוט.

האומר הרי עלי עולת בהמה מן האיל או מן הכבש והביא פלגס מהו.

עיין במשנה אחרונה (פרה פ"א מ"ג) שתמה איך אפשר לומר שפלגס הוא ספק כבש, הרי מקרא מפורש הוא כמה פעמים כבש "בן שנתו", ואחרי שעברה שנתו תו אינו כבש.

וכתב לתרין, שכל המחלוקת של ר' יוחנן ובר פדא הוא רק כמבואר כאן לענין נודר, והיינו בלשון בני אדם, ובזה יש להסתפק לבר פדא, אם פלגס הרי הוא בכלל איל, או בכלל כבש, לפי שלשון בני אדם לחוד, ולשון תורה לחוד, ואה"נ שבלשון תורה בודאי אינו בכלל פלגס, ודבריו מחודשים.

האומר הרי עולת בהמה מן האיל או מן הכבש והביא פלגס מהו.

א. עיין בראש יוסף שתמה מאי טעמא ר"ז לא הסתפק באומר הרי עלי כבש לבר אם יוצא בפלגס, דאם הוא בריה בפני עצמו לא יצא, ואם ספק הוא יצא, דלא גרע מהביא איל דיצא.

ודבריו צ"ע דבפשוטו אף אם בריה בפנ"ע יוצא בזה ידי חובתו מדין קטן והביא גדול יצא, דלכאורה פלגס אף אם הוי בריה בפנ"ע, מיהו מ"מ הוי מין של כבש ורק שהוי יותר גדול, ומאי טעמא לא יצא, ועיין בדברות משה שתמה כן.

ב. ובאמת שעיין בקר"א (מנחות צא): שתמה מאי טעמא מבואר בגמרא שאם נדר להביא כבש או איל לא יצא אם הביא פלגס והרי לא גרע מקטן והביא גדול שיצא, ועיין באבהא"ז (מעשה הקרבנות פט"ז ה"ב) שכתב שאף שקטן והביא גדול יצא, מיהו כל בקרבן שאפשר להקריבו בתורת קרבן חובה, מיהו בפלגס שלא מצינו שחייבה התורה להביא פלגס ממילא גריע ואם הביאו לא יצא, ועיין.

ג. ומטו משמיה דהגר"ח (עיין בספר זהב טהור פרה פ"א מ"ג) ליישב שכל מה שקטן והביא גדול יצא היינו רק היכא שלא פירש בדוקא קטן, דבכהאי גונא אמרינן שבכלל מאתים מנה, מיהו אם פירש להדיא שרוצה להביא דוקא קטן לא יכול להביא גדול, שהרי אין בכלל גדול – קטן, ולפי"ז הכא שאמר שיביא כבש או איל א"כ פשיטא שכונתו בדוקא כבש דאל"כ למה ליה למימר או איל, והרי בכלל מאתים מנה, וע"כ שכונתו דוקא לכבש או לאיל, ולהכי לא אמרינן שבכלל מאתים מנה ומשום הכי אם הביא פלגס [להך גיסא דפלגס הוי בריה בפנ"ע] לא יצא.

כג:

דאמר מייתי ומתני.

עיין ברש"י שכתב שלהך גיסא שבריה בפנ"ע מייתי ומתני שכל הנסכים נדבה, ומבואר ברש"י שלהך גיסא שפלגס הוי בריה בפנ"ע, א"כ אין לו כלל נסכים, ולא בעי להביא לא נסכי איל ולא נסכי כבש, ופשוט.

או דלמא בבריה נמי מתנה.

עיין בחזו"א שמשפיקא ליה דשמא אף לענין עגל ופר איכא לספק הש"ס, ובן שנה ויום אחד לא הוי לא עגל ולא פר עיי"ש והוא חידוש.

אלא דרבי יהודה לרבי יהודה מאי ספיקא הוי וכו'.

א. בפשוטו לפי"ז אין זה ספק רק לענין קרבן, והוי ספק גם לענין חמץ בפסח האם לרבי יהודה פטור עליה בתורת ודאי, או דלמא שיש ספק אם חייב מלקות או לא, ורק שמשפיקא אינו לוקה, ופשוט. [ושמא נפק"מ לענין קלב"מ כשהזיק תוכ"ד שאכל שאור, ודו"ק].

ב. ויל"ע להך גיסא שהוי בריה בפנ"ע מאי טעמא יתחייב בשריפה, והרי הבריה הזאת לא חשיב חמץ, וכמו שלא לקי עלה הכי נמי לא יצטרכו לשרוף את זה.

ועיין בהערות הגרי"ש שכתב וז"ל ונראה ע"פ מה שמצינו ברמב"ם (מאכ"א פ"ג ה"ו) דכאיסור חלב של בהמה טמאה וביצי עוף טמא אין מלקות, דהו"ל דומיא דחצי שיעור, ומבואר מדבריו דאיכא ח"ש שהוא לא בכמות אלא באיכות האיסור, ואף דלא חזי לאצטרופי מ"מ אסור. וזהו הכוונה במה שאמרו כאן ששיאור דרבי יהודה הוא בריה, והיינו שאינו חמץ גמור וגם אינו מצה, והוי ח"ש דחמץ באיכות, ולכך אינו לוקה עליו, אף דטעון שריפה.

אלא לרבי יהודה.

א. עיין ברש"י שכתב (בד"ה אלא דרבי יהודה) וז"ל ומיבעיא לך אליבא דרבי יהודה דאמר בשיאור דידיה ישרף אלמא יש בו צד חמץ וקאמר האוכלו פטור אלמא לאו ודאי חמץ ניהו והוי לה התראת ספק עכ"ל, וצ"ע טובא מאי טעמא כתב רש"י שהטעם שאינו לוקה משום דהוי ליה התראת ספק, תיפוק ליה שכיון שיש ספק אם חייב מלקות או לא אי אפשר להלקותו, ועיין ברע"א שתמה כן והניח בצע"ג.

ועיין בראש יוסף שמש"כ רש"י שהתראת ספק לא שמה התראה, לאו דוקא וכונתו שהוי התראת ספק, מיהו צ"ע טובא שמצינו בדוכתי טובא שכתב רש"י שאי אפשר להלקות אדם שספק לנו אם עבר עבירה משום התראת ספק, ודוחק לומר שכולהו לאו דוקא.

ב. ועיין ביבמות (צט): שכתב רש"י (בד"ה אין סופגין) שספק כהן שנשא גרושה לא לוקה משום שהוי התראת ספק, וכן בסנהדרין (פט). בד"ה דלמא הדרו בהו) שכתב רש"י שהטעם שנביא שיש לנו ספק אם הוא נביא שקר לא לוקה משום שהוי התראת ספק, וכן לקמן (פ. בד"ה בתיש) כתב רש"י שמשפיקא להו

לרבנן אם חוששים לזרע האב או לא, ולכן אם שחט לתיש הבא מהצביה לא לוקה "משום דהויה לה התראת ספק ולא שמה התראה ואין מלקות בלא התראה" ומפורש ברש"י שעיקר החסרון משום ההתראה, ואין דברי רש"י לאו דוקא [ועיי"ש בגליון מהרש"א וברש"ש שתמהו על רש"י].

ועיינן גם לקמן (פו.) שכתב רש"י (בד"ה שאינו סופג) שהטעם שאם שחטו חש"ו בהמה ושחט אח"כ את בנה לא לוקה משום אותו ואת בנו משום שיש לנו ספק שמה יפה שחטו וא"כ אסור מדין אותו ואת בנו מיהו לא לקי משום "שהתראת ספק לא שמה התראה" ומבואר ברש"י כנ"ל, ורחוק לומר בכל זה לאו דוקא.

ג. ויש להוסיף שברמ"ע מפאנו (שו"ת סי' כו) כתב שמש"כ רש"י (בחולין פו.) לענין שוחט אותו ואת בנו אחרי שחיטת חש"ו) משום שהתראת ספק לא שמה התראה הויה לכו"ע, ואף למ"ד שהתראת ספק לא שמה התראה מודה בכהאי גונא שאי אפשר לברר אח"כ שהתראת ספק לא שמה התראה, ומבואר דפשיטא ליה שכונת רש"י מדין התראת ספק ולא שדברי רש"י לאו דוקא.

ד. ועיינן בהגהות הגרי"א חבר שהוכיח מהכא שרש"י ס"ל שספק דאורייתא מהתורה לחומרא, ומשום הכי היו מלקים אדם שעבר ספק איסור, ורק שמ"מ יש חסרון בהתראה ומשום שאין המתרה יודע בודאי שיש איסור, ומשום הכי לא לקי.

מיהו הדברים מחודשים שהרי בפשוטו אף אם ספק דאורייתא לחומרא מהתורה מ"מ ליכא ביה מלקות, וכן מפורש ברע"א (סי' ז) שאף אם ספק דאורייתא לחומרא לא הוי ודאי איסור, ומאי טעמא נראה ברש"י שילקו מספק.

עוד יל"ע דלפי"ז למ"ד חבר אין צריך התראה א"כ חבר שעבר על ספק איסור דאורייתא ילקה, וזה חידוש גדול.

עוד יל"ע דלכאורה אם יש מלקות על ספק איסור מאי טעמא חשיב התראת ספק, והרי מתרים בו שיש כאן ספק איסור דאורייתא, והוי התראת ודאי ולא התראת ספק.

עוד יל"ע דבכמה דוכתי נראה ברש"י שס"ל שספק דאורייתא מהתורה לקולא, ולפי"ז לכאורה פשיטא שהעובר על ספק איסור תורה לא חייב מלקות, ואף לולי דינא דהתראת ספק, מיהו הך קושיא יש ליישב לפי מה שכתב המהרי"ט (הובא בשמעתתא א פ"ה) שרש"י ס"ל שספק דאורייתא מהתורה לחומרא, וכדמוכח מרש"י לעיל (כב: בד"ה איצטריך קרא).

ה. ובפשוטו אין כונת רש"י שהעובר על ספק איסור חייב מלקות, אלא שיש לבי"ד ספק אם חייב מלקות או לא [שהרי לצד שעבר איסור חייב מלקות] ומשום הכי בי"ד ילקו אותו מספק, ובי"ד ילקו אותו כדי לקיים את הדין ספק דאורייתא לחומרא של חיוב מלקות [ולא חוששים לאיסור של פנ יוסיף, ומשום שזה גופא דינם להלקות משום דינא דספק דאורייתא לחומרא] וע"כ קאמר רש"י דמ"מ כיון שיש ספק האם האדם עושה איסור או לא, א"כ לא שייך להתרות בו, ולא שייך להתרות באדם אל תאכל חלב כשיש ספק דלמא כלל אין זה חלב, ודו"ק.

ולפי"ז אדם שיש לנו ספק אם התחייב במלקות או לא, ילקו אותו משום ספק דאורייתא לחומרא, והדברים מחודשים.

כד.

יכול אף בשילה ובית עולמים כן ת"ל לעבוד עבודת משא וכו' לא אמרתי אלא בזמן שעבודה בכתף.

א. יל"ע האם עיקר החילוק מתייחס לתקופות, ובזמן שיש עבודה בכתף פסלה התורה ליום בשנים, ובזמן שאין עבודה בכתף לא פסלה התורה ליום בשנים, או דלמא שאין זה תלוי כלל בתקופות, ועיקר החילוק מתייחס לעבודות שלעבודת כתף נפסלים ליום בשנים, מיהו לשיר לא נפסלים הליום בשנים.

ועיינן בר"מ (שורש השלישי, וכ"ה בהלכות כלי המקדש פ"ג ה"ח) שכתב שהפסול של ליום בשנים הוי מצוה שאינה נוהגת לדורות, ונהג רק בזמן שהיה עיקר העבודה בכתף, מיהו הרמב"ן חלק עליו שהוי מצוה שנוהגת בכל דור כשישאו את המשכן [וכגון בזמן של דוד] שמעל גיל נ' פסולים מלישא את המשכן.

ובפשוטו בהא פליגי דהר"מ סבר שהפסול מתייחס לזמן, ובזמן שעיקר העבודה בכתף פסלה התורה ליום בשנים, מיהו בזמן שאין עיקר העבודה בכתף לא נפסלים ליום בשנים, וכשרים לישא את הארון ואף כשהם יותר מגיל נ', מיהו הרמב"ן נקט שיסוד הפסול מתייחס לעבודות, ולעבודת משא פסולים הליום בשנים ואף בזמן שעיקר העבודה היא השיר ולא המשא.

ב. ומצינו כע"ז שפליגי הראשונים האם בזמן המשכן היו הליום נפסלים לשיר בגיל נ', דרש"י (במדבר פ"ד פסוק ז) כתב שבזמן המשכן ליום פסולים לשיר מעל גיל נ', מיהו הרמב"ן (בהעלותך פ"ח פסוק כה ועיי"ש ברש"י עה"ת ואכמ"ל) חלק עליו שאף בזמן המשכן כל הפסול בשנים היה רק לעבודת משא מיהו לשיר היו כשרים.

ג. ויש לדון שיסוד הנושא תלוי במה שיש יל"ע האם הפסול של ליום מעל גיל נ' הוי כפסול בעל מום, וממילא פסולים לכל העבודות, או דלמא שאין זה כלל פסול של מום, אלא שיש תנאי בעבודת משא שצריך להיות פחות מגיל נ', וכיון שהכי כל הך דינא מתייחס דוקא לעבודת משא, מיהו לשאר עבודות כשר.

הא כיצד ה' שנים ללמוד וכו'.

א. יש לציין לרמב"ן עה"ת (במדבר ח) שכתב וז"ל אבל לא ידעתי אם זה דברי הכל כי בלשון יחיד אני שונה אותה בספרי ר' נתן אומר כתוב אחד אומר מבן חמש ועשרים וכו'. וגם נראה שהם דברי אסמכתא, שנהגו התלמידים ללמוד בהלכות עבודה חמש שנים.

ועיי"ש שכתב לתרץ את סתירת הפסוקים שאה"נ השיעור של הגיל שכל אחד חייב לעבוד והתפקיד שלו לעבוד הוא מבן ל', מיהו כבר מגיל כה' כשר לעבודה אלא שאין העבודה מוטלת עליו.

ב. ובפשוטו אף לוי שלומד את ההלכות ויודע את הכל בפחות מה' שנים וכבר בגיל כו' יודע את כל ההלכות, מיהו מ"מ לא יכול לעבוד קודם גיל שלושים, ומשום שקבעה התורה שגיל שלושים זה הזמן הראוי לעבודה, מיהו עיין בכ"מ (כלי המקדש פ"ג ה"ז) שכתב שאם יודע לעבוד לפני גיל ל' יכול לעבוד לפני גיל שלושים עיי"ש.

הא כיצד כה' ללמוד ושלושים לעבודה.

לכאורה למבואר שלוי פסול לעבודה בפחות מגיל ל', א"כ אף לסוברים שיש דין לכבוד לוי כמו כהן, מיהו אין דין לכבוד לוי שלא הגיע לגיל שלושים, ומשום שאכתי לא ראוי לעבודה, וכמש"כ המג"א לדון [ועיי"ש שמשפיקא ליה מילתא] שאין דין וקדשתו בכהן קטן ומשום שאינו ראוי לעבודה, ולכאורה לפי"ז ה"ה שלא יהיה דין לכבוד לוי בפחות מגיל ל', ומשום שאכתי אינו ראוי לעבודה.

מיהו הך מילתא תליא במה שיש לעיין האם האידנא שאין פסול שנים בלויים, ואף לוי יותר גדול מבן נ' יכול לעבוד, ה"ה שלוי יכול לעבוד כשהוא פחות מגיל ל' או שאף האידנא לוי כשר רק מגיל ל', ועיין בר"מ (כלי המקדש פ"ג ה"ז וה"ח) שנראה בו שאף האידנא לוי פסול לעבוד בפחות מגיל ל', וכן דייק הרש"ש בסוגיין מדברי הר"מ, מיהו עיין בליקוטי הלכות לח"ח (בסוגיין) שכתב שהאידנא כשר לעבוד בפחות מגיל ל'.

מכאן לתלמיד שלא ראה סימן ברכה בלימודו וכו'.

א. לא מבואר בגמרא מה הנפק"מ בכך שתלמיד שלא ראה סימן ברכה בלימודו לאחר ה' שנים שוב אינו רואה, ואטו יש לו פטור כל שהוא ממצות ת"ת, וזו דאי שלא שמענו.

ועיין בהערות הגרי"ש שכתב שהנפק"מ למבואר בגמרא בקידושין (כט:): שהוא ללמוד ובנו ללמוד הוא קודם, מיהו אם היה בנו זריז וממולח ותלמודו מתקיים בידו בנו קודם, ולענין הא אמרינן שבה' שנים יודעים מי יותר ממולח ומי מתקיים תלמודו טפי.

מיהו יל"ע דלכאורה לענין הא לא בעינן ה' שנים, ובפשוטו בזמן מועט אפשר לדעת מי ממולח וזריז בתורה טפי.

ב. ויש שביארו עפמש"כ השו"ע (יו"ד סי' רמו סעי' א) וז"ל כל איש ישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר, וחייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה, ומי שא"א לו ללמוד, מפני שאינו יודע כלל ללמוד או מפני הטרדות שיש לו, יספיק לאחרים הלומדים. הגה: ותחשב לו כאילו לומד בעצמו.

ומשמע מדברי השו"ע שההיתר שלא ללמוד ורק להספיק לאחרים ללמוד, הוא רק במי שלא יודע ללמוד, ועל כן נאמר שמותר לו לעסוק בפרנסה ולהחזיק אחרים שילמדו מיהו בלא"ה ליכא להיתר הנ"ל.

ומעתה נראה שעל כך מבואר בגמרא שאחרי ה' שנים נחשב שלא ראה סימן ברכה בלימודו, ויכול לסמוך על ההיתר של השו"ע שיספיק לאחרים ללמוד במקום ללמוד בעצמו, ועיין.

ג. מיהו לא מבואר בגמרא מה הכונה "סימן ברכה", וכמה צריך לדעת בתורה כדי שיחשב שלא ראה סימן ברכה, ואם יש נפק"מ לדינא בדברי חז"ל אלו הוא להו לחז"ל לפרושי מה השיעור של "סימן ברכה", ועיין.

אין פוסלין אלא בקול.

א. לא מבואר בגמרא האם כשאין קולו נאה הוא פסול של זקנה, ורק השיעור של זקן היינו שאין קולו נאה, או שלא נאמר הכא כלל פסול זקנה, ורק שיש תנאי שידע לשיר, וכמו שכהן שלא יודע לזרוק את הדם לא יכול לעבוד בזריקת הדם, הכי נמי לוי שלא יודע לשיר לא יכול לעבוד בעבודת השיר.

ועיין בר"מ (כלי המקדש פ"ג ה"ח) שכתב אבל לדורות אין הלוי נפסל לעבודתו אלא בקול שיתקלקל קולו מחמת זקנה, ומשמע שכל הפסול של קול היינו דוקא אם התקלקל קולו מחמת זקנה, מיהו אם לא היה מחמת זקנה לא נפסל, וכן דייק הגרי"ז (בכורות מד:): מדברי הר"מ, ולפי"ז יסוד הפסול הוא פסול של זקן.

ב. מיהו עיין ברש"י (בע"ב) שכתב "שצריכים לבשם את קולם שיהיה נראה כאחד" ומשמע שלא תלוי אם נתקלקל קולו מחמת זקנה או לא, ורק שיש תנאי שצריך שידע לבשם את קולו, ולפי"ז אף אם הוא צעיר לימים מיהו אינו יודע לבשם את קולו פסול לשיר, וכן מבואר ברש"י בסוטה (יב:): וכ"כ הח"ח (בסוגיין, וכן בערכין סופ"ב) שאין חילוק בין זקן לצעיר וכל שלא יודע לבשם את קולו פסול לשיר.

ושמא נפק"מ מה הדין כשהתקלקל קולו מחמת זקנה, ושוב חזר לו קולו, דאם זה פסול של זקנה מסתבר שכבר נפסל [ויש לדון] מיהו אם הוא דבר מציאותי לכאורה מיד שחזר לו קולו יכול לשיר.

ואין זה עוד הלכה שגבו טהור, אלא הוי אותו הלכה שכלי חרס אין לו טומאת מגע רק טומאת תוך, מיהו לדברי הראב"ד שכלי חרס מטמא מתוכו יסודו משום טומאת מגע, א"כ התחדש חידוש נוסף בכלי חרס שאעפ"י שמטמא טומאת מגע מיהו מגבו אינו מטמא, ודו"ק. [ועין לשון הר"מ כלים פ"ג ה"א מש"כ בהא].

אזכור כלי חרס טמא.

א. האחרונים פליגי האם כלי חרס יכול לקבל טומאת מגע מאוירו לולי דין תוכו, או שכלי חרס כלל לא יכול לקבל טומאת מגע מתוכו.

ועיין בקה"י (טהרות סי' ג) שהאריך בזה [ונפק"מ כשהיה חלק מדבר בתוך הכלי ונגע בו לשיטת הר"מ שטומאת תוכו הוי רק כשכל הדבר בתוך הכלי] ועיין בס' קה"י טהרות סי' ג' שהאריך בזה ונפ"מ אם לדעת הרמב"ם דנדה אין מטמאה כאזכור כ"ח אם תטמא ע"י נגיעה מתוכו.

ועיין בחידושי הגר"ח (פ"ח מטמו"מ) שנקט שגם בנגע מתוכו אינו טמא דכל טומאתו הוא רק מתורת טומאת תוך, מיהו עיין בזכר יצחק (סימן נ"א) ובאו"ש (פ"ב מטו"א הכ"ה) שנקטו שבמגע בתוך הכלי איכא דין טומאת מגע.

ולכאורה אף הא תליא בנידון לעיל האם כלי חרס מופקע מטומאת מגע או לא, ופשוט.

ב. ויש לציין לתוס' כאן שכתבו שאחרי שהכלי חרס קיבל טמאה אף גבו טמא וממילא מטמא אחרים מגבו, מיהו עיין ברשב"ם (הובאו דבריו בתוס' בכורות לח.) דכלי חרס אין מטמא מגבו ואף אם נטמא כבר לא מטמא אחרים מגבו.

וניחא טפי לפי דבריו לשו מתני' "כלי חרס תוכו טמא וגבו טהור" ומשמע שגבו טהור לגמרי וכלל לא מטמא אחרים.

כה.

התורה העידה על כלי חרס ואפילו מלא חרדל.

עיין ברש"י שכתב [בחד פי'] שאעפ"י שאין בחרדל שיעור כביצה לקבל טמאה אפ"ה טמא, ומבואר ברש"י דפשיטא ליה שאעפ"י שחרדל הוא בריה שלמה אפ"ה אין מעלת בריה מועילה לקבל טמאה בפחות מכביצה.

מיהו יש לציין לשיטת המאירי (שבת צא: בסופו) שכתב שבריה מקבלת טמאה ומטמאה בפחות מכביצה, ומפני חשיבות של בריה.

גולמי כלי מתכות טהורים.

א. עיין בשיעורי הגר"א וסרמן שהאריך לדון האם גולמי כלי מתכות כלל לא חשיבי כלי או שרק לא חשיבי כלי מעשה, ונפק"מ לענין שאר דינים התלויים בשם כלי [וכגון כלי לנטילת ידים ולקידוש מי פרה] האם גולמי כלי מתכות אין להם שם כלי, או שאה"נ יש להם שם כלי ורק שלענין טמאה לא מקבלים טומאה.

ועיין ברש"י בשבת (נב: ד"ה בגלמי) שכתב בטעמא דמילתא שגולמי כלי מתכות טהורים, מפני שבתורה כתוב כל כלי מעשה, וכ"כ הקרי"ס (ריש פ"ח מכלים), ומשמע שאין החסרון שלא חשיבי כלי אלא שלא חשיבי כלי מעשה, והוי סברא בפנ"ע לענין טמאה דבעינן כלי מעשה, ולא סגי בשם כלי.

ב. ועיין באחרונים שכתבו שלפי"ז מש"כ בגמרא בע"כ שהטעם שגולמי כלי מתכות לא מקבלים טמאה מפני שדמיהן יקרים הוי טעם למה לא משתמשים איתם, וממילא לא הוי כלי מעשה, ופשוט.

כה:

הואיל ודמיהן יקרים.

יש לדון לפי"ז האידנא שאין דמיהם יקרים [ועכ"פ כשאין דמיהם יקרים] שגולמי כלי מתכות יקבלו טמאה וככלי עץ, ועיין.

אמר רבי יוחנן הואיל וראויין למתקן ע"י האור.

עיין בהערות הגרי"ש שכתב שע"כ שאין הכונה שהדרך למתקן ע"י האור, דא"כ פשיטא שקמבל טמאה וככל אוכלים שאין ראויים לאכילה אלא ע"י בישול דפשיטא שמקבלי טמאה, ורק שכונת הגמרא שאעפ"י שאין הדרך למתקן ע"י האור אפ"ה כיון שאפשר למתקן ממילא מקבל טמאה, ועיי"ש שכתב שכל טומאתן רק מדרבנן ולא מן התורה עיי"ש.

גן הדסים

חבורת הלכה
 "עטרת שמואל ולאה"
 לע"נ ר' שמואל ולאה ולייבו ר' יצחק
 והתורה שמואל לייבו ר' יצחק

חבורת דף היומי
 "חבורת השותפים"

חבורת מסכתות ש"ס
 "תורת מאיר"
 לע"נ הרב ר' מאיר גורן

ברכפלד

חבורת דף היומי
 "תורה שלמה"
 לע"נ הרב ר' שלמה זלמן זלמן
 ונחום פול קשר ז"ל

חבורת הלכה
 "תורת שלמה זלמן"
 לע"נ הרב ר' שלמה זלמן זלמן ז"ל

קרית ספר

חבורת דף היומי
 "חבורת השותפים"
 חבורת דף היומי בהלכה
 "חזון יקותיאל"
 לע"נ הרב ר' יקותיאל יצחק זלמן ז"ל

חבורת מסכתות הש"ס
 "עליית אליהו"
 לע"נ הרב ר' אליהו זלמן ז"ל
 ג' תמוז ה'תשנ"ב

חבורת
 לים הפך
 כבוד הרב
 קהילת קצות החושן

כו:

משהחמיץ אין משיקו במים.

א. עיין ברש"י שכתב וז"ל משהחמיץ אין משיקו במים - דמים מיטהרים בהשקה שאם יש לו מים יפים לשתייה ונטמאו נותנן בכלי ומשקען במי המקוה עד שנושקין המים והוי חיבור ובטלי לגבי מקוה אבל יין במים לאו זריעה היא דטעמא לא בטיל.

ומפורש ברש"י שעיקר ההיתר של השקה אינו משום שנעשו כחלק מהמקוה ומקוה אינו מקבל טומאה, אלא הטעם משום שבטלים במי המקוה, ומשום הכי לא מהני השקה ביין שהרי יש ליין טעם וטעמא לא בטיל.

ועיין בקובץ הערות (סי' נט אות ד) שהעיר מה שייך תורת ביטול בהשקה, והרי המים עומדים לעצמם ולא מתערבים ביחד עם כל מי המקוה, וכיצד שייך בהו דין ביטול, ועיי"ש שהוכיח מהכא שדין ביטול ברוב יסודו שהכלל נותן שם על המיעוט, ואף בהשקה כיון שמחובר חשיבי כדבר אחד וממילא הכלל נותן שם על המיעוט ומשום הכי מתבטל עיי"ש.

ב. מיהו עיין בחידושי הגר"ח (טומ"א פ"ז ה"ה ד"ה והנה) שנקט שעיקר דין השקה משום שהמים נעשו כחלק מהמקוה ומקוה אינו מקבל טומאה.

כז:

איבעית אימא אחד בעוף.

א. עיין ברש"י שכתב שמדרבנן בעינן לשחוט בעוף שני סימנים ומשום גזירה שמא לא ישחוט רובו של ראשון, וכן מבואר ברא"ש שהוי מדרבנן בעלמא, מיהו עיין בכס"מ (שחיטה פ"א ה"א) שנקט שהך דינא הוי מהתורה, ואף שסגי מדאורייתא בסימן אחד מ"מ לכתחילה בעינן שני סימנים.

ב. והנה בלישנא בתרא מוקי השי"ס שמש"כ השוחט רק דיעבד קאי על שנים בבהמה, ובפשוטו להך לישנא לא בעינן לשחוט בעוף ב' סימנים, ועיין ברי"ף שפסק כהך לישנא ומשום הכי ס"ל שבעוף אין דין לשחוט לכתחילה ב' סימנים, וכן נראה ברש"י לעיל (כא:): מיהו שיטת הרא"ש (סי' ב) שקיי"ל שאף בעוף בעינן לשחוט לכתחילה ב' סימנים, וכן פסק הר"מ (שחיטה פ"א ה"ט) וכן פסק השו"ע (י"ד סי' כא).

שם.

א. לעיל הובא שיטת הר"מ שלכתחילה צריך לשחוט את כל הסימן ולא סגי ברוב הסימן, וכן שלכתחילה בעינן לשחוט בעוף ב' סימנים ולא רק סימן אחד.

ועיין בכסף משנה שכתב שהטעם שפסק הר"מ כחומרי תרי לישני [והינו כל"ק שלכתחילה בעינן לשחוט בעוף ב' סימנים, וכן שבעינן לשחוט לכתחילה את כל הסימן ולא לסמוך על רוב הסימן] משום שהוי ספיקא דאורייתא ולחומרא, ומבואר חידוש גדול שאעפ"י שבדיעבד השחיטה כשרה, והוי רק דין לכתחילה אפ"ה אמרינן ביה ספקא דאורייתא לחומרא.

ב. ולכאורה נראה לפי"ז שלכו"ע לא בעינן לשחוט בעוף את כל הסימן השני וסגי ברוב הסימן השני, שהרי לל"ק אפשר לכתחילה לשחוט רק את רוב הסימן ולא צריך לשחוט את כולו, ולל"ב לא בעינן בעוף לשחוט שני סימנים וסגי בסימן אחד, וא"כ ממנ"פ לא צריך לשחוט בעוף את כל הסימן השני, מיהו עיין בר"מ שנראה בו שלכתחילה אף בעוף צריך לשחוט את הסימן השני לגמרי, ושמא ל"ק מודה לל"ב שלכתחילה בעינן לשחוט את כל הסימן, וצ"ע.

ולא מבואר כל הצורך מה שייך לכתחילה ודיעבד בדאורייתא, ועיין לקמן משנ"ת בס"ד.

ואיבעית אימא ארוב שנים בבהמה.

א. לא מבואר בגמרא האם הך דינא דלכתחילה בעינן לשחוט את כל הסימן ולא רק רוב הוי מדאורייתא או רק מדרבנן, ועיין ברש"י (לעיל כא:): דנראה בו להדיא דהוי מהתורה, וכן הוכיח הבית הלוי בשיטתו, וכן כתב הכס"מ (שחיטה פ"א ה"א) בדעת הר"מ, מיהו עיין ברי"ף שנקט שהוי מדרבנן, וכ"כ הב"ח שהוי רק מד"ס, ועיין ברמב"ן שנראה שמשפיקא ליה מילתא.

ב. ולא מבואר להך גיסא דהוי מהתורה מהו טעמא דמילתא, ואם יש דין רובו ככולו מאי טעמא בעינן לכתחילה כולו, ובפשוטו מבואר כאן יסוד לכל התורה שדין רובו ככולו אינו לכתחילה, וצורת המצוה לכתחילה לעשות את הכל ורק שבדיעבד יצא האדם יד"ח המצוה גם כשעשה את רוב המצוה.³

והעולם מעיר על כך ממש"כ הראשונים שלא מצינו לכתחילה ודיעבד בדאורייתא, וי"ל. [מיהו יש לכאורה להוכיח כן מנזיר שמותר לו לגלח את ב' השערות האחרונות ואעפ"י שיש איסור הקפת הראש, ויש לדון בהא, ושמא אה"נ אם פירש שאין זה אותו מעשה אין היתר לגלח את ב' השערות האחרונות, ועיין].⁴
 ג. והעולם דן מה הדין שוחט ששכח לברך ברכת השחיטה ונזכר לאחר ששחט את רוב הסימן האם לשיטת רש"י יכול לברך עכשיו ברכת השחיטה, שהרי יש לו מצוה מהתורה להמשיך לשחוט אעפ"י ששחט כבר את רוב הסימן, או שלא מצינו ברכה על הא, ועיין.
 ד. ונטית הדברים שאף לשיטת רש"י כל הך דינא הוי דוקא כל זמן שלא פירש, מיהו אם שחט את רוב הסימן ופירש אין ענין לכתחילה לחזור ולשחוט הכל, ופשוט.⁵

שם. בשיטת רש"י שאף שרובו ככולו מיהו לכתחילה בעינן לעשות את כל המצוה.

א) מבואר בהלכה שאעפ"י שצריך לשחות בד' כוסות ובקידוש לשחות את כל הכוס, מיהו רובו ככולו ואם שתה את רוב הכוס יצא, ולכאורה לשיטת רש"י מ"מ לכתחילה צריך לשחוט את כל הכוס, ורק בדיעבד אם שתה את רוב הכוס ולא את כולו יצא, וכן מבואר בב"ח סי' תעב ובגרא"א שם, וכן פסק המ"ב שם (סק"ל).
 ב) מבואר בהלכה שהדס המשולש ברובו כשר, ולכאורה לשיטת רש"י בעינן לכתחילה מהתורה שיהיה משולש כולו, ועיין באו"ח (תרמו) שמבואר כן שכתחילה בעינן כולו [מיהו יש לדון דהתם הוי משום הידור מצוה של עבות].
 ג) לכאורה לפי"ז אעפ"י שבטבילה קיי"ל שמייעוטו המקפיד אינו חוצץ, מיהו בפשוטו הך מילתא שייך לדינא דרובו ככולו [ועיין] ולכאורה לפי"ז לכתחילה בעינן להוריד את החציצה בכולו ורק בדיעבד סגי ברובו, ועיין.
 ד) מיהו יל"ע לפי"ז דא"כ לכתחילה יהיה אסור לאדם להניח את רגליו בסוכות מתחת השולחן, שהרי תחת השולחן לא חשיב סוכה, ונמצא שאין רגליו תחת הסוכה ואעפ"י שראשו ורובו בסוכה מיהו לכתחילה בעינן שכולו יהיה תחת הסוכה ומדאורייתא לא סגי ברוב לכתחילה, וצ"ע.

שם.

א. בעיקר דברי רש"י שאעפ"י שסגי ברובו מיהו לכתחילה בעינן כולו, יל"ע טובא שהרי שחיטה הוי רק היתר, וכיון שחל היתר בבהמה ע"י שחיטת רובו מה הענין לשחוט את הכל, ועיין בקה"י ובזכר יצחק (סי' מ) שתמהו בהא.
 ויש שהוכיחו מהכא ששיטת רש"י שיש מצוה בעצם השחיטה, ואין המצוה רק משום ההיתר, אלא שיש מצוה בעצם השחיטה, וכ"כ בשו"ת דבר אברהם (ח"ג סי' ג בסוף הסימן) בשם בעל הנאות יעקב, ועיי"ש שדייק כן מדברי הר"מ (ריש הלכות שחיטה) שנראה בדבריו שמצות שחיטה הוי מצות עשה גמורה ולא רק היתר, ועיין בפרי מגדים (פתיחה להלכות שחיטה שורש ב) שהאריך בהא.
 מיהו הדברים מחודשים ובפשוטו כל המצוה רק ליצור את ההיתר וכיון שחל היתר ע"י רובו מאי טעמא נצריך כולו. [ולא ידענא כונת הסוברים שהוי מצוה גמורה ולא שייכת להיתר, והאם יש ענין לאדם לתפוס יונים ברחוב ולשחטם כדי לקיים מצות שחיטה, וזו לא יעלה על הדעת, ועיין].
 ב. ובפשוטו מבואר מהא שכששוחט את כל הסימן ולא רק את רובו חל ההיתר ע"י שחיטת כל הסימן ולא ע"י שחיטת רובו, וממילא יש מצוה לכתחילה לשחוט את הכל וע"י זה חל ההיתר ע"י שחיטת הכל, ולא לשחוט את הרוב וע"י זה ההיתר חל ע"י שחיטת הרוב.
 ויסוד זה שכששוחט את כל הסימן ההיתר חל רק אחרי ששחט את הכל מבואר ברש"י בכמה דוכתי, וכן חזינן מכך שנוהגים פסולי השחיטה אף במיעוט בתרא (עיין לעיל יט. ברש"י שם ולקמן ל: בסוגיא דשהיה במיעוט בתרא).
 ג. והעולם מוסיף לדון שאם שוחט את כל הבהמה לא חל כלל היתר בבהמה כל זמן שלא נשחטה כולה, ואסור לאכול ממנה כשנשחט הרוב ולא הכל, מיהו עיין בחמדת שלמה (יו"ד סי' ח) שהוכיח מדברי הגמרא (לעיל ט:) לא כן, ועיין.
 ד. ואכתי יל"ע שלכאורה אחרי ששחט את רוב הסימן כבר נפיק חיותא דהבהמה ואיזה ענין יש לשחוט בהמה שחווטה, ומאי שנא מהא דאמר הש"ס לעיל (יט.) וכי מתה עומד ומולק, מיהו מבואר בכמה דוכתי לא כהך סברא,⁶ ועיין.

⁴ ובפשוטו עיקרי הדברים כעין מש"כ הנצי"ב שיש תוספת מצוה באכילת מצה יותר מכזית, ומשום שאף במצות דאורייתא יש את הצורה הלכתחילה של המצוה והצורה המקסימלית לקיים את המצוה ויש את הצורה המינמלית לקיים את המצוה, ובתורת משל בין אדם שנותן פרוטה לעני ובין אדם שנותן כל הון ביתו מקיימים מצוה אחת של צדקה [ואכמ"ל] מיהו אדם שנותן את כל הון ביתו מקיים את המצוה בצורה יותר גדולה, וה"ה לענין שאר המצוות שבתורה.

⁵ ואף שבכמה דוכתי מבואר לענין דברי הנצי"ב שיש הידור מצוה בתוספת לאחר המצוה אף בפירוש אם היה דעתו מעיקרא להמשיך את המצוה, מיהו הכא אינו כן, ועיין.

⁶ עיין לעיל דשו"ט הש"ס שחט שלישי והגרים שלישי ושחט שלישי, והנה בכהאי גונא כבר נפיק חיותיה דהבהמה בהגרמת שלישי השני, ואפ"ה מבואר שיש שם של שחיטה לשליש האחרון ולא אמרינן שכי מתה עומד ושוחט, וכן מהא דשייך לפסולי השחיטה במיעוט בתרא ולא אמרינן שכבר שחיטה הבהמה ונפיק חיותיה ואין על כך שם שחיטה, וע"כ לא כהך סברא.

ועיין בפלתי (סי' כז סק"ב) שנקט שאסור לאכול את העוף מהתורה כל זמן שהוא מפרנס, וכשיטתו נקט גם הברית אברהם (יו"ד סי' כט אות ד) מיהו עיין בספר נאות יעקב (סי' ז) שכתב שאף להך מ"ד שרי לאכול את העוף בעודו מפרנס, וכן מבואר ברע"א (הובאו דבריו בתפארת ישראל שהרות פ"א אות ט) ובפשוטו תליא בהא דאם נחירה הוי מעשה מתיר כשחיטה, א"כ כמו שאם שחט בהמה מותר לאכול אותה ואפילו שהיא מפרנסת, הכי נמי בעוף אם נחר אותו שרי לאכול בעודו מפרנס, מיהו אי נימא שאין הנחירה כמעשה מתיר וכשחיטה, ועיקר ההיתר משום שהעוף מת ורק שיש תנאים באיזה צורה שמת העוף שרי לאכול, א"כ לכאורה בעודו מפרנס אסור לאכול, ופשוט.

כח.

מלמד שנצטוה משה על הושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה.

א. לעיל מבואר בגמרא שהמקור לעוף שבעי שחיטה הוי מהיקש לבהמה בקרא דזאת תורת הבהמה והעוף, והכא מייתי לה מהללמ"ס, ובפשוטו פליגי תנאי ומשמעות דורשים איכא ביניהו.

מיהו עיין בפמ"ג (פתיחה כוללת שורש ב) שמספקא ליה שיש נפק"מ בין ב' המקורות, דאי ילפינן לה מהיקש לבהמה א"כ דמי ממש לבהמה, וכמו שבבהמה יש מצות עשה של זביחה [ולחלק מקמאי איסור עשה של אינו זבוח] הכי נמי בעוף, מיהו אי ילפינן לה מהלכה למשה מסיני א"כ אין לנו מקור שיש מצות עשה של שחיטה בעוף, והאוכל עוף שלא נשחט לא עובר באיסור עשה של אינו זבוח ולא בביטול עשה של זביחה, ורק בלאו של נבילה.

[והנפק"מ לענין חולה שיש בו סכנה שצריך לאכול נבלה ויש לו או נבלה של עוף או נבלה של בהמה שמדין הקל הקל תחילה צריך לאכול נבלה של עוף ולא נבלה של בהמה, ועיין].

ב. והעולם מעיר דהנה נחלקו רבותינו בגדר ברכת השחיטה, דהרא"ש (פ"ק דכתובות) נקט שהוי ברכת המצוות על המצוה של שחיטה, מיהו הט"ז (יו"ד סי' א סק"ז) נקט שהוי ברכת השבח, ומשום ששחיטה לא הוי כלל מצוה אלא מתיר והדברים ארוכים.

ולכאורה יל"ע דלשיטת הרא"ש שברכת השחיטה הוי ברכת המצוות אטו לא יברכו על שחיטת עוף, וזו ודאי דליתא, וע"כ שאף בעוף יש מצוה בשחיטה, ולא אמרינן שנאמר בהללמ"ס רק דיני שחיטה אלא שנאמר בהללמ"ס שדין עוף כבהמה וממילא אף בעוף יש מצות עשה של זביחה.

מיהו יש לדחות דשמא קיי"ל כהך מ"ד ששחיטת עוף ילפינן מהיקש לבהמה, ואה"נ לאידך מ"ד לא יברכו על שחיטת עוף, ועיין בר"מ (שחיטה פ"א ה"א וה"ד) ועיין.

מלמד שנצטוה משה על רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה.

א. משמעות הגמרא נראה שמעיקרא דמילתא היה הציווי על רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה, ולא שהצטוה משה לשחוט סימן אחד בעוף, ורק שיש דין בכל התורה כולה שרובו ככולו, ועיין באילת השחר (סוכה ב.) שהוכיח כן.

ויש להוסיף שבתוס' כתבו שהמקור להך מילתא הוי מקרא דכ"אשר" שהוא נוטריקון של אַ אחד בעוף שנים בבהמה וְרוב אחד כמוהו, ומשמע שיש ילפותא בפנ"ע לענין שחיטה שמהני רוב ולא הוי מהדין הרגיל של רובו ככולו.

ב. ויש להוכיח כן מהא דמבואר לעיל (יט. לחד גיסא) שרבי יוסי ברבי יהודה חולק על רובו ככולו בשחיטה, והנה לא מסתבר שרבי יוסי ברבי יהודה חולק על דין רובו ככולו בכל התורה כולו, וע"כ שבשחיטה לא אתינן עלה מדין רובו ככולו של כל התורה כולה והוי הלכה בפנ"ע ועלה פליג רבי יוסי ברבי יהודה

ויש לדון מאי טעמא הדין רובו ככולו של כל התורה כולה לא מהני לענין שחיטה, ובתראי האריכו בהא ואכמ"ל.

ג. ויש לעיין לאחר שאף בשחיטה ילפינן מהלכה למשה מסיני שמהני רוב, האם ענינו שגלי קרא שאף הכא נאמר הרגיל של רובו ככולו וככל התורה כולה, או שאה"נ לא מהני הכא הדין הכללי של רובו ככולו, אלא שמעיקרא נאמר למשה שצריך לשחוט "רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה" וכלשון הגמרא, ואין זה כלל מדין רובו ככולו, אלא כך גופא הלכות שחיטה שצריך לשחוט רוב הסימן ולא כולו, ועיין.

ד. ולעיל הובא ששיטת רש"י שלכתחילה בעינן מהתורה לשחוט את הכל, והובא לדון שהכי הוא בכל התורה כולה שאעפ"י שרובו ככולו מיהו לכתחילה בעינן כולו, מיהו למבואר שמא הוי דין בפנ"ע הכא, ולא שייך לדין רובו ככולו של כל התורה כולה, ועיין.

רב אדא בר אהבה אמר ושט ולא קנה.

⁷ וכן מבואר להדיא בגמרא שם שרבי יוסי ברבי יהודה מסכים לדין רובו ככולו ורק לענין שחיטה פליג.

א. בפשוטו לפי רב אדא בר אבהו קנה כלל לא שייך לסימני השחיטה [בעוף] והוי כמו מפרקת וורידין שלא שייכי כלל לשחיטה, וצ"ע טובא דא"כ כל אדם ששוחט עוף וחתך את הקנה ואח"כ את הושט הוטרף העוף משום שנחתך לו הקנה, ורק אח"כ התחיל מעשה השחיטה של העוף, וזו ודאי דליתא.⁸
 ויש להוסיף שעיין ברש"י לקמן (לב.) שכתב שהושט מונח תחת הקנה, והדרך לשחוט הקנה תחילה ואח"כ הושט, וצ"ע דלכאורה לרב אדא בר אבהו צריך לשנות את סדר השחיטה ולשחוט קודם את הושט וזו לא מסתבר.

ב. ועיין בבית הלוי (ח"ב סי' טז) שהוכיח מהכא שאף להך מ"ד הקנה בכלל השחיטה, ורק שלא סגי בקנה ובעינן לשחוט גם את הושט, מיהו מ"מ בכלל סימני השחיטה ניהו, וכע"ז כתב החזו"א, וצ"ע ביאור הדבר ואם לא פועל כלל היתר מאי טעמא בכלל סימני השחיטה ניהו.
 [והעולם מפלפל שלפ"ז אי נימא שיש דין לכתחילה מהתורה לשחוט ב' סימנים וכמו שהובא לעיל מהכס"מ ומהרמב"ן שמא אף לרב אדא בר אבהו בעינן לשחוט לכתחילה את הקנה, ואף שלענין ההיתר הקנה לא מעלה ולא מוריד מידי, ועיין].

דלמא שאני התם משום דאיכא שדרה ומפרקת.

א. צ"ע טובא כיון שס"ל להך מ"ד שבעוף לא מועיל שחיטת הקנה, ומשום שבהלכה למשה מסיני נאמר שבעוף בעינן לשחוט דוקא את הושט ולא את הקנה, א"כ מאי מהני ששבר את השדרה והמפרקת והוי מ"מ בעינן לשחוט בעוף דוקא את הושט ולא את הקנה, ומאי מהני מה ששחט את הקנה בצירוף שדרה ומפרקת.

והנה האחרונים דנו האם כל מה שמהני ששבר שדרה ומפרקת הוי רק במליקה שיש דין לשבור את השדרה והמפרקת או אף בשחיטת חולין הדין כן, ועיין בצפנת פענח (שחיטה פ"ד) שמספקא ליה מילתא, ועיין בבית הלוי (שם) שכתב שה"ה שבחולין מהני הא.

ב. ועיין בחזו"א שכתב [בריש דבריו] שכל מה שמהני הוי רק משום שיש הלכה במליקה לחתוך גם את השדרה והמפרקת, ומשום הכי מצטרף לקנה, מיהו לענין חולין לא יהני הא [מיהו עיי"ש שלא מסיק כן].

ובפשוטו דבריו תלויים בספק בתראי (עיין בנאות יעקב סי' ו) האם המצוה שיש במליקה לחתוך את השדרה והמפרקת הוי מדיני המליקה, או שהוי מצוה בעלמא לקיום דין הבדלה, ולא שייך כלל למליקה, ולכאורה כל דברי החזו"א שייך להך גיסא שהוי חלק ממצות מליקה, ולא להך גיסא שהוי מצוה בעלמא משום דין הבדלה, ולפ"ז לא שייך כלל למליקה, ופשוט.

ועיין בחזו"א (יו"ד סי' ג סק"ד) שתמה בהא ועיי"ש שהסתפק דשמא בכלל ההלכה למשה מסיני ניהו, מיהו עיי"ש שמסיק שהוי מסברא כיון שחזינן שאף בחולין שרי לשחוט קודם את הקנה ואח"כ את הושט ש"מ שבכלל שחיטה ניהו.

ג. ובפשוטו מבואר מהכא שאף להך מ"ד הושט בכלל סימני השחיטה, ורק ס"ל שיש חסרון בכך שלא נפיק חיותיה בהא, ולהכי אם שבר את השדרה והמפרקת שנפיק חיותיה של העוף ע"י שחיטת הקנה אף לראב"א מהני שחיטת הקנה, ודו"ק.

ועיין במנחת שלמה שכתב שלפ"ז ה"ה בעוף מסוכן או חלש יועיל שחיטת קנה לחוד ואף לראב"א, ומשום שבכהאי גונא נפיק חיותיה דהעוף ע"י שחיטת הקנה לחוד, ופשוט.

כח:

לא אמר רבי יהודה אלא בעוף הואיל וצולהו כולו כאחד.

עיין בתוס' (בריש פירקין) שכתבו שאף לרבי יהודה אין זה מעכב בדיעבד והוי רק דין לכתחילה,

אימתר רב אמר מחצה על מחצה כרוב וכו'.

א. לא מבואר בגמרא האם הנושא של מחצה על מחצה כרוב או לא כרוב המובא בסוגיין הוי דוקא לענין שחיטה או שהוי נושא כללי לכל התורה כולו האם מחצה חשיב רוב או לא, ובפשוטו מהא דמדמי לה השי"ס לטומאה וטהרה נראה שהוי נושא כללי בכל התורה כולה האם מחצה חשיב רוב או לא, וכן הוכיח הרשב"א.

ולפ"ז להך מ"ד שמחצה חשיב כרוב א"כ לענין סוכה לא בעינן שראשו ורובו יהיה בסוכה וסגי בחציו, ונזיר לא צריך לגלח את רוב שערו ובדיעבד יצא בחצי שערו.

ב. ויל"ע מלשון הגמרא "דהכי אגמריה רחמנא למשה שחוט רובא או אל תשייר רובא, ומשמע שהוי נושא מסויים לענין שחיטה, וכן נראה ברש"י, וצ"ע מהא דמדמי לה השי"ס לטומאה וטהרה, ועיין בשטמ"ק (החדשים) שעמד על כך ועיי"ש מה שתי'.

⁸ ובאמת שעיין בספר באר יצחק (הובא במנחת שלמה בסוגיין) שכתב כן להך מ"ד, וכן הביא בשטמ"ק החדשים שיטה כזאת, מיהו הדברים מחודשים.

ג. ועיין בקובץ הערות (סי' לט אות ד) שתמה שלכאורה כמו שהרוב נחשב שחוט [ומשום שמחצה כרוב] גם הרוב אינו שחוט [שהרוב גם המחצה שלא שחוט נחשב כרוב] ומאי טעמא השחיטה כשרה.

ועי"ש שביאר שאם יהיה דבר שהוא גם שחוט וגם לא שחוט השחיטה תהא כשרה, ומשום שאין "הלא שחוט" פוסל את השחיטה אלא הוי העדר בכשרות השחיטה, וכיון שחשיב גם כשחוט ממילא השחיטה כשרה.

לפי שאי אפשר לצמצם.

עיין ברע"א (בתוספות על המשניות כלים אות לד) שתמה מאי טעמא לא נימא ששניהם יהיו טהורים משום ספק ספקא, שהרי על כל חתיכה יש ספק שמא היא הרוב [שהרי אי אפשר לצמצם לדעת מה הרוב] וגם אם אינה הרוב אלא חצי מיהו שריא דמחצה כרוב.

ועי"ש שתי' שאה"נ יש כאן ספק ספקא מיהו הוי ספק טומאה ברה"י דלא מהני ביה ספק ספקא.

והאחרונים תמהו שהרי מבורר בתוס' (לעיל ט:) שלא אמרינן ספק טומאה ברה"י טמא בגונא שאי אפשר לטמאות את הכל ומשום שממנ"פ אחד טהור, והכי נמי הכא כיון שחצי אחד ודאי טהור לא שייך לטמאות מדין ספק טומאה ברה"י, וע"ע בחזו"א (בהוספות לכלים) מה שתמה על הך תי'.
כט.

חדא בחולין וחדא בקדשים.

בפשוטו כונת השי"ס שהתנא משמיע לנו את החידוש גם בחולין וגם בקדשים, מיהו אין חילוק מהותי ביניהם.

מיהו עיין באחרונים (עיין מנחת אברהם יומא לב:) שכתבו שפרשת שחיטת קדשים אין זה כלל מפרשת שחיטת חולין, והוי ב' פרשיות נפרדות, וכדמוכח מהא שאף במדבר שהיה שרי בשור נחירה מיהו בקדשים היו צריכים לשחוט (עיין לעיל יז). ומבואר שפרשת שחיטת קדשים הוי פרשה אחרת בכלל משחיטת חולין, וכן הוכיח הבית הלוי (ח"ב סי' כג), ולהכי בעי התנא לאשמועינן שגם בשחיטת חולין וגם בשחיטת קדשים בעינן לשחוט רוב.

ואי אשמועינן קדשים משום שלדם הוא צריך אבל חולין דלדם לא צריך אימא בפלגא חסגי ליה.

בפשוטו כונת הגמרא שכיון שצריך בקדשים את הדם לכן לא סגי בשחיטת מחצה, ובעינן לשחוט את הרוב, וצ"ע טובא שהרי ההפרש בין מחצה לרוב הוי כחוט השערה, ואטו החוט השערה הנ"ל יוסיף דם שצריך לשחוט את הרוב כדי שיהיה דם, וזו לא מסתברא.

ובפשוטו הביאור לפי מה שיסדו רבותינו (עיין מנחת אברהם יומא לב:) שחלוק דין שחיטה בחולין משחיטה בקדשים, ושחיטה בחולין כל עיקרה להתיר את הבהמה, מיהו שחיטת קדשים הוי פרשת שחיטה בפנ"ע, וחלק מעיקר דינה היינו להוציא את הדם, ולפי"ז אין כונת הגמרא שכיון שבקדשים צריך יותר הרבה דם להכי לא סגי במחצה ובעינן רוב, אלא כונת הגמרא דשמא בשחיטת קדשים שהוי פרשת שחיטה כדי להוציא את הדם בעינן דוב ולא נאמר בזה הדין שסגי במחצה.

[ויש לחדד שעיקר הטעם שס"ד שסגי בשחיטת מחצה כיון שנפיק חיותיה של הבהמה בשחיטת מחצה, מיהו לענין קדשים אין זה רק שחיטה כדי להוציא את חיות הבהמה, והוי פרשת שחיטה בפנ"ע].

כט:

אלא הכי קאמר יכול יהא פסול מדרבנן וכי'.

א. מפורסם בעולם קושית האבני נזר שתמה לשיטת רש"י ששהיה במיעוט בתרא פוסל את כל השחיטה, ומשום שאעפ"י שסגי בשחיטת רוב הסימן מיהו אם שחט את כל הסימן הכל בכלל השחיטה, וממילא יש בזה את כל הפסולים שיש בשחיטה, א"כ מאי טעמא כשכהן אחר מירק השחיטה כשרה, והרי שחיטת כהן הדיוט פוסל ביה"כ, ומה לי פסול שהיה ומה לי פסול כהן הדיוט.

ויש שתירצו שכל דברי רש"י ששהיה במיעוט בתרא פוסל היינו רק כשאותר אדם ששחט את הרוב גמר לשחוט את הכל שבכהאי גונא חשיב הכל כמעשה שחיטה ארוך, וממילא יש בזה את כל הפסולים שיש בשחיטה, מיהו הכא שאדם אחר גמר את הסימן, לא נחשב כלל המשך של השחיטה של הראשון, וממילא אף לרש"י לא נאמרו בהא הפסולים שיש בשחיטה.

ב. ועיין בתוס' רא"ש בסוגיין שכתב שאם אחד שחט רוב שנים והשני גמר את השחיטה נחשב השני כמחתך בשר בעלמא, ובפשוטו כונתו כמשנ"ת.

גן הדסים

ברכפלד

קריית ספר

<p>חבורת הלכה "עטרת שמואל ולאה" <small>לע"נ רבי שמואל ולאה ח"ינ"ו ז"ל והנהיג עמנו לימוד יחי</small></p>	<p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים"</p>	<p>חבורת מסכתות שי"ס "תורת מאיר" <small>לע"נ הרב ר' מאיר ברוך ז"ל</small></p>	<p>חבורת דף היומי "תורה שלמה" <small>לע"נ הרב ר' שלמה ז"ל</small></p>	<p>חבורת הלכה "תורת שלמה זלמן" <small>לע"נ הרב ר' שלמה זלמן ז"ל</small></p>	<p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים" "חזון יקותיאל" <small>לע"נ הרב ר' יקותיאל ז"ל</small></p>	<p>חבורת מסכתות השי"ס "עליית אליהו" <small>לע"נ הרב ר' אליהו ז"ל</small></p>	<p>חבורת ליב חפץ <small>קהילת קצות החושן</small></p>
---	---	--	--	--	--	---	---